

і використовують у своїй діяльності методи стратегічного маркетингу.

ДП «Кондитерська корпорація «Roshen» у своїй діяльності використовує маркетингову стратегію, яка включає чотири види стратегій, – товарну, ціноутворення, розповсюдження і просування, кожна із яких має свою специфіку застосування. Правильно вибрана система стратегій, що містить низку взаємозв'язаних конкретних функціональних стратегій, забезпечує підприємству щорічний темп зростання близько 10 %.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ансофф І. Стратегическое управление : [пер. с англ.] / И. Ансофф. – М. : Экономика, 1989. – 520 с.
2. Виханский О. С. Стратегическое управление : учебник / О. С. Виханский. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Гардарики, 1999, 2002. – 296 с.
3. Исследования конкурентов на рынке кондитерских изделий [Электронный ресурс] / stud24.ru : веб-сайт. – Режим доступа: <http://stud24.ru/management/issledovaniya-konkurentov-na-rynke-konditerskih/24203-70948-page1.html>. – Название с экрана.
4. Основы маркетинга : [пер. с англ.]. – 2-е европ. изд. / [Котлер Ф., Армстронг Г., Сандерс Дж. и др.]. – К. : Изд. дом «Вильямс», 1998. – 1056 с.
5. General information [Электронный ресурс] / Корпорації «Roshen» : офіц. веб-сайт. – Режим доступа: <http://www.roshen.com>. – Назва з екрана.

УДК 336.220

РЕГІОНАЛЬНІ ДИСПРОПОРЦІЇ В РІВНІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Т. М. Кришталь, кандидат економічних наук

В Україні існує низка соціальних проблем, які необхідно негайно розв'язати, серед них важливою є проблема підвищення рівня життя людей, створення таких умов їх проживання, які б відповідали загальноприйнятим світовим стандартам за рахунок покращання роботи галузей соціальної інфраструктури. Ці проблеми мають яскраво виражений диференційний характер, що проявляється у значній диспропорційності (рівня розвитку соціальної інфраструктури серед регіонів нашої держави. Тому визначення особливостей цих соціально-економічних розходжень, їх причин, наслідків і способів подолання є надзвичайно важливим завданням сьогодення.

Дослідженням проблеми розвитку соціальної інфраструктури присвячені праці таких вітчизняних учених: В. Геєця, М. До-

лішнього, С. Дорогунцова, В. Куценко, В. Козака, А. Мельника, В. Новікова, М. Чумаченка, В. Юхименко, О. Шаблія та інших.

Метою статті є визначення міжрегіональних соціально-економічних розходжень у рівні розвитку соціальної інфраструктури регіонів України.

Найважливіша особливість територіального розвитку сучасної України – поглиблення соціально-економічної диференціації не тільки суб'єктів, але й інших ареалів [4, с. 55], у тому числі міст і адміністративних районів. При цьому серед них виділяються проблемні території, до яких відносять також і слаборозвинені.

Проблема соціально-економічних асиметрій розвитку регіонів України (регіональної диференціації) вважається особливо гострою.

На сьогодні за рівнем диференціації демографічного, соціального й господарського характеру регіонів Україна демонструє свою унікальність у найближчому «цивілізованому» (або близькому до нього) оточенні.

Міжрегіональна асиметрія у значній мірі залежить від територіальної віддаленості регіонів один від одного.

На жаль, проблема нівелювання міжрегіональної диференціації є пріоритетною у розвитку регіонів України, оскільки сформований розрив у їх розвитку ускладнює проведення єдиної політики соціально-економічних перетворень, розвитку соціальної інфраструктури.

Соціальні послуги й програми держави з розвитку галузей соціальної інфраструктури повинні виконувати функцію згладжування найсильнішої нерівності. Оцінити ступінь цієї нерівності можна, використовуючи два взаємодоповнюючі підходи. У першому оцінюється розподіл фінансових ресурсів – скільки витрачають на розвиток соціальної інфраструктури бюджети регіонів і який стан об'єктів галузей соціальної інфраструктури. У другому оцінюється обсяг одержуваних ресурсів домогосподарствами й те, наскільки це допомагає вирівнювати можливість споживання населенням послуг, які надаються галузями соціальної інфраструктури, а відповідно – й необхідність розвитку галузей соціальної інфраструктури.

Однак поєднати результати двох підходів неможливо через складність зіставлення двох різних джерел інформації. Крім того, порівняти, скільки виділено коштів із бюджету на програми розвитку соціальної інфраструктури й послуг, що надаються її галузями, та скільки в середньому послуг надано домогосподарству регіону – в умовах існуючої інформаційної бази – неможливо.

Аналіз кожного із цих завдань також становить наукову і практичну цінність і дозволяє зробити змістовні висновки. Спочатку розглядаються регіональні розходження в забезпеченості об'єктами соціальної інфраструктури й можливості надання ними послуг, а потім рівень і профіль бідності в регіонах [2], яке відрізняється найбільш повною інформацією про доходи населення. Така послідовність аналізу дозволяє визначити політику влади в регіонах

щодо розвитку галузей соціальної інфраструктури, можливості надання ними послуг та її результати у вигляді регіональної нерівності й можливості домогосподарств отримувати ці послуги. Отже, на якісному рівні можна оцінити ефективність бюджетної політики й реалізованих програм розвитку соціальної інфраструктури. Крім того, порівнюючи економічні показники регіонів однієї «вагової категорії», можна визначити, які саме інструменти потрібно застосувати для поліпшення їхнього розвитку. У нашій країні існують суттєві міжрегіональні диспропорції в забезпеченні та стані об'єктів соціальної інфраструктури (фінансування ЖКГ, охорони здоров'я, освіти тощо).

Диспропорції між регіонами з плином часу не можуть зникнути, завжди залишатимуться актуальними щодо економічного розвитку, забезпеченості об'єктами соціальної інфраструктури регіони, а розрив між регіонами-лідерами й регіонами-аутсайдерами постійно збільшуватиметься, оскільки капітал перетікає з найбільших економічних центрів у периферійні райони, відсталість яких пояснюється постійним запізненням у прийнятті нововведень різного плану. При цьому сформовані диспропорції на рівні економічного розвитку й забезпеченості об'єктами соціальної інфраструктури регіонів не є стандартними, оскільки центри зростання можуть виникати в нових місцях, у тому числі в колишніх периферійних районах [2, с. 32].

Правильний підхід до вибору регіонів, у яких стимулюватиметься або, навпаки, обмежуватиметься розвиток тих чи інших об'єктів соціальної інфраструктури, є одним із найважливіших складових процесу розробки й реалізації регіональної політики відносно галузей соціальної інфраструктури. Процес вибору регіону – об'єктів регіональної політики – складається з кількох етапів, а саме:

- вибору мережі регіонів, які повинні стати об'єктами регіональної політики (такими регіонами можуть бути одиниці одного з рівнів адміністративно-територіального поділу або спеціально виділені райони);
- вибору показників соціально-економічного розвитку регіонів загалом і стану забез-

печеності його об'єктами соціальної інфраструктури, на основі аналізу яких приймається рішення про віднесення тих або інших територій до об'єктів регіональної політики;

- типології регіонів, що необхідна для правильного вибору інструментів регіональної політики;
- визначення кількості регіонів, що будуть підтримуватися, тощо.

Перерозподіл засобів між регіонами завжди викликає невдоволення – території, що одержують фінансову підтримку, вважають її розміри недостатніми. Ті, що не отримують підтримки, вважають масштаби перерозподілу надмірними. Тому процес вибору районів фінансового стимулювання повинен бути максимально об'єктивним, що досягається в першу чергу, за рахунок використання різних соціально-економічних показників та інфраструктурних індикаторів, які повинні відображати стан охорони здоров'я й фізичної культури, освіти, житлового фонду й комунального господарства.

При цьому необхідно враховувати, що інфраструктурні показники не завжди можуть відображати реальну дійсність, оскільки у наявних статистичних даних, як правило, не враховуються вік, завантаження різних елементів соціальної інфраструктури, можливості використання інфраструктури одних регіонів (наприклад, вищих навчальних закладів, лікарень) жителями інших місць.

Досить важливою умовою правильного вибору регіонів – об'єктів розвитку соціальної інфраструктури є наявність статистичних даних, для цього необхідна добре налагоджена система територіального соціально-економічного моніторингу.

Розходження в рівнях економічного розвитку регіонів і державного фінансування галузей соціальної інфраструктури, відповідно, і можливості їхнього розвитку, є однією із причин нерівності в можливостях отримання населенням послуг, що надають ці галузі [1, с. 39].

Структура видатків на галузі соціальної інфраструктури залежить від: 1) сформованих традицій формування структури бюджету; 2) існуючої мережі установ соціальної інфра-

структури; 3) суб'єктивних переваг ключових фігур, що приймають управлінські рішення на регіональному рівні.

Для зменшення згладжування нерівності в розвитку галузей соціальної інфраструктури, доступності до послуг, що надають установи цих галузей, слід більш глибоко реформувати механізми вирівнювання фінансової забезпеченості соціальних гарантій для населення «відстаючих» регіонів.

Соціальні норми й нормативи є одним із найбільш діючих способів державної підтримки діяльності установ і організацій соціальної інфраструктури в умовах перехідної економіки, вони становлять досить складну категорію, що характеризує один із основних аспектів життєдіяльності будь-якого суспільства. З функціонального погляду соціальні норми й нормативи становлять кількісні параметри закономірностей, що поєднують особисті, групові (колективні) та суспільні потреби з ресурсами й засобами їх задоволення. Саме тому вони можуть використовуватися як один із підходів до виконання завдання державної підтримки соціального сектора економіки, який працює на безпосереднє задоволення цих потреб.

При формуванні системи, що забезпечує гарантований мінімум соціальних стандартів життєдіяльності населення, соціально-економічні норми й нормативи повинні [3, с. 72]:

- відображати особливості поточного перехідного періоду в розвитку суспільства, враховувати його специфіку й особливості становлення нових економічних відносин, у тому числі в регіональному аспекті;
- бути включеними в систему державного регулювання економіки як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях.

На основі зі сформульованих вимог, що висувуються до соціально-економічних норм і нормативів, можна визначити їх основні цілі й завдання у системі державного регулювання соціальної сфери:

- подолання й недопущення виникнення різких територіальних відмінностей у рівнях надання благ і послуг групам і верствам населення галузями соціальної інфраструктури;

- забезпечення ресурсного поєднання програм розвитку соціальної інфраструктури території з їх реальними матеріально-фінансовими можливостями;

- забезпечення стабільної державної підтримки функціонування установ і організацій соціальної інфраструктури.

У нових економічних умовах наукова обґрунтованість, цільова спрямованість, адресність, а також рівень виконання соціальних нормативів повинні істотно зрости. Крім того, система соціальних нормативів у перехідних до ринку умовах повинна поступово трансформуватися в систему державних соціальних гарантій, закріплених законодавчо, і забезпечених відповідною матеріально-фінансовою, організаційною базою, скорегованих на коефіцієнт, що відображає пріоритетність розвитку того або іншого блоку соціальної інфраструктури конкретної території.

Це дозволить більш диференційовано й вибірково підходити до визначення соціальних гарантій, розширюючи їх коло порівняно з загальнодержавним рівнем. Наскрізний характер формування кожного соціального нормативу, що забезпечує його наповнення конкретним економічним і організаційним змістом, дозволить досягти більш рівномірного рівня забезпеченості населення послугами й мережею установ соціальної інфраструктури.

Під час корегувань (уточнень) соціальних нормативів важливий зворотний зв'язок – відстежування на місцях їх дієвості та забезпечення їх цільової спрямованості. Ефективність вжитих заходів повинна співвідноситися з динамікою розвитку галузей соціальної інфраструктури регіону і положенням території в рейтингу регіонів країни (відповідно до комплексної оцінки розвитку соціальної інфраструктури). Негативна динаміка в розвитку регіону повинна служити підставою для місцевих органів виконавчої та законодавчої влади для прийняття коригувальних рішень у сфері структури місцевого бюджету й ефективності процедур його наповнення. Ступінь і

характер розбіжностей скорегованих і середньоукраїнських нормативів повинні виступати для місцевої влади індикатором необхідності й доцільності коректування регіональних соціальних нормативів.

Таким чином, Україна має суттєві диспропорції у розвитку галузей соціальної інфраструктури серед її регіонів, тому необхідно розробити методологічні підходи до вимірювання здатності соціальної інфраструктури, щоб згладжувати нерівності у розвитку регіонів. Ми запропонували алгоритм оцінки регіональної диференціації, який полягає в послідовній реалізації процедур оцінки розподілу фінансових ресурсів (витрат бюджетів регіонів) і обсягу одержуваних ресурсів домогосподарствами.

Соціальні норми й нормативи можуть використовуватися як один із підходів до вирішення завдання державної підтримки соціального сектора економіки, який працює на безпосереднє задоволення цих потреб. Визначено їх основні цілі й завдання в системі державного регулювання соціальної сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козак В. Є. Трансформація економічних відносин в соціальній сфері / В. Є. Козак // Соціальна сфера в перехідній економіці : зб. наук. пр. / НАН України, Ін-т економіки ; редкол. : Новиков В. М. (відп. ред.) та ін. – К. : [б. в.], 2000. – С. 65–73.
2. Кузнецова О. В. Экономическое развитие регионов: теоретические и практические аспекты государственного регулирования / О. В. Кузнецова. – Изд. 3-е, стер. – М. : Ком Книга, 2005. – 302 с.
3. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / Д. М. Стеченко. – К. : МАУП, 2000. – 176 с.
4. Суслицын С. Межрегиональные различия: сравнительный анализ федеральных округов и субокругов / С. Суслицын // Российский экономический журнал. – 2001. – № 1. – С. 53–66.